

Cauza C-470/20**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

29 septembrie 2020

Instanța de trimitere:

Riigikohus (Estonia)

Data deciziei de trimitere:

28 septembrie 2020

Reclamante:

AS Veejaam

OÜ Espo

Pârâtă:

AS Elering

Obiectul procedurii principale

Recursurile formulate de AS Veejaam și OÜ ESPO împotriva hotărârilor pronunțate de Tallinna Ringkonnakohus [Curtea de Apel din Tallinn, Estonia], prin care au fost confirmate hotărârile pronunțate de Tallinna Halduskohus [Tribunalul Administrativ din Tallinn, Estonia] de respingere a acțiunilor formulate împotriva deciziilor adoptate de AS Elering de a nu plăti reclamantelor o subvenție pentru energii regenerabile.

Obiectul și temeiul trimiterii preliminare

Prin intermediul trimiterii preliminare efectuate în temeiul articolului 267 al treilea paragraf TFUE, se solicită interpretarea dispozițiilor Uniunii Europene referitoare la ajutoarele de stat, în special a punctului (50) din Comunicarea Comisiei privind „Orientările privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie pentru perioada 2014-2020”, precum și a articolului 1 litera (c) din Regulamentul (UE) 2015/1589 și a articolului 108 alineatul (3) TFUE.

Întrebările preliminare

1. Normele dreptului Uniunii în materie de ajutoare de stat, în special cerința efectului stimulat prevăzută la punctul (50) din Comunicarea Comisiei intitulată „Orientări privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie pentru perioada 2014-2020”, trebuie interpretate în sensul că o schemă de ajutoare care permite unui producător de energie regenerabilă să solicite plata unui ajutor de stat după începerea lucrărilor referitoare la un proiect este conformă cu aceste norme în cazul în care o dispoziție națională acordă un drept la subvenție oricărui producător care îndeplinește condițiile stabilite în lege și care nu lasă autorității competente nicio putere de apreciere în această privință?
2. Efectul stimulat al unui ajutor este în orice caz exclus atunci când investiția pentru care a fost acordat ajutorul a fost realizată ca urmare a modificării condițiilor unei autorizații de mediu – chiar și atunci când, precum în speță, solicitantul și-ar fi încetat probabil activitatea din cauza condițiilor mai stricte ale autorizației, dacă nu ar fi primit ajutorul de stat?
3. Având în vedere în special considerațiile Curții din Hotărârea din 26 octombrie 2016, DEI/Comisia (C-590/14 P, EU:C:2016:797) punctele 49 și 50, o situație în care, precum în speță, Comisia a declarat compatibilă cu piața internă atât o schemă de ajutor existentă, cât și modificările avute în vedere printr-o decizie de acordare a unui ajutor și faptul că statul a indicat în special că va aplica schema de ajutor existentă numai până la o anumită dată-limită constituie un ajutor nou în sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul (UE) 2015/1589, în cazul în care schema de ajutor existentă în temeiul legislației aplicabile continuă să se aplice dincolo de data-limită indicată de stat?
4. În cazul în care Comisia a decis ulterior să nu ridice obiecții cu privire la o schemă de ajutor pusă în aplicare cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE, persoanele care au dreptul la un ajutor pentru funcționare sunt îndreptățite să solicite plata ajutorului și pentru perioada anterioară adoptării deciziei Comisiei, cu condiția ca normele de procedură naționale să permită acest lucru?
5. Un solicitant care a depus o cerere pentru un ajutor de funcționare în cadrul unei scheme de ajutor și care a început punerea în aplicare a unui proiect, considerat compatibil cu piața internă, la o dată la care schema de ajutor era aplicată în mod legal, dar care a depus cererea de ajutor de stat la un moment la care schema de ajutor a fost prelungită fără notificarea Comisiei, are dreptul la ajutor indiferent de prevederile articolului 108 alineatul (3) TFUE?

Dispozițiile dreptului Uniunii și jurisprudența Curții de Justiție invocate

Articolul 108 alineatul (3) TFUE

Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO 2015, L 248, p. 9) – articolul 1 litera (c).

Comunicarea Comisiei – „Orientări privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie pentru perioada 2014-2020” (JO 2014, C 200, p. 1) – punctele (49) și (50).

Hotărârea Curții de Justiție din 26 octombrie 2016, DEI/Comisia, C-590/14 P, EU:C:2016:797, punctele 49 și 50.

Dispozițiile naționale invocate

Elektriturseadus (Legea privind piața energiei electrice) (denumită în continuare „ELTS”)

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii

Cauza administrativă nr. 3-16-1864

- 1 AS Veejaam (denumită în continuare „AS Veejaam”) a început, în cursul anului 2001, să producă energie electrică în centrala hidroelectrică Joaveski . Începând din anul 2001 și până în anul 2015, energia electrică a fost produsă prin intermediul a două unități de producție cu o putere de 100 kW și, respectiv, de 200 kW. Veejaam a solicitat Elering AS (denumită în continuare „Elering”), pentru producția de energie electrică începută în anul 2001, subvenția prevăzută la articolul 59 din ELTS pentru energie regenerabilă. Elering a înregistrat, ca beneficiar al subvenției, instalația de producție din centrala hidroelectrică de la Joaveski și a plătit Veejaam subvenția pentru energie regenerabilă până la 31 decembrie 2012. În anul 2015, Veejaam a schimbat unitățile de producție de la acel moment cu un generator cu turbină nou cu o putere nominală de 200 kW. De la unitățile existente la acel moment, a rămas doar punctul de măsurare. La 21 ianuarie 2016, Veejaam a furnizat Elering datele noii unități de producție în scopul solicitării subvenției pentru energia regenerabilă. La 22 ianuarie 2016, Elering a informat Veejaam că unitatea de producție era înregistrată ca beneficiar al subvenției, precizând însă, în aceeași zi, că nu luase în considerare, la înregistrare, faptul că reclamanta beneficiase deja de o subvenție în cursul anilor precedenți și a solicitat clarificări.
- 2 În răspunsurile sale din 3 februarie, din 6 iulie și din 24 august 2016, Elering a arătat că, în ceea ce privește energia electrică produsă de o unitate de producție nouă unică, subvenția pentru energia regenerabilă este plătită pe baza unității de producție. Astfel, subvenția nu a putut fi plătită, deoarece generatorul cu turbină care a înlocuit unitatea de producție inițială nu putea fi considerat o nouă unitate de producție unică. Nu ar fi fost construit un baraj nou. Obiectivul subvenției prevăzute la articolul 59 din ELTS, în versiunea în vigoare la data depunerii

cererii, ar fi reducerea barierelor de piață pentru noii producători de energie electrică care încep să producă, în scopul promovării producției diversificate de energie electrică. Obiectivul nu ar fi favorizarea pe durată nedeterminată a unui producător de energie electrică. Prin urmare, nu ar fi conform cu obiectivul subvenției ca un producător, după înlocuirea unei părți a unei unități de producție, să poată beneficia din nou, pentru 12 de ani, de acest ajutor.

- 3 La 16 septembrie 2016, Veejaam a sesizat Tallinna Halduskohus (Tribunalul Administrativ din Tallinn, Estonia) cu o acțiune având ca obiect obligarea Elering la plata subvenției în cuantum de 57 519,98 euro pentru energia regenerabilă. Din motivarea cererii introductive rezultă că Oficiul pentru mediu Veejaam eliberase, la 28 decembrie 2011, o autorizație de utilizare specială în domeniul apei, prin care a impus garantarea permanentă a nivelului normal al apei și a interzis reglementarea nivelului apei necesare utilizării turbinelor anterioare. Prin urmare, nu ar mai fi fost posibilă producerea de energie electrică cu aceste unități de producție. Dacă condițiile autorizației nu ar fi fost modificate, Veejaam ar fi continuat producția de asemenea cu unitățile existente, iar noua unitate de producție ar fi extins producția. Ca urmare a înlocuirii turbinei și a generatorului, ar fi trebuit să fie instalate un nou echipament hidraulic și un nou echipament de control automat. Astfel, în esență, Veejaam ar fi trebuit să intre din nou pe piață, iar subvenția plătită anterior nu și-ar fi îndeplinit obiectivul, și anume compensarea investiției inițiale necesare la începerea producției. Potrivit Veejam, la centrala hidroelectrică de la Joaveski nu au fost înlocuite părți izolate ale unei unități de producție cu unele noi, ci ar fi fost instalată o nouă unitate de producție unică. Noțiunea de „unitate de producție” ar fi definită la articolul 3 punctele 9 și 25 din ELTS. Ar trebui să se facă distincție între o unitate de producție și o centrală electrică (prevăzută la articolul 3 punctul 8 din ELTS). Echipamentele auxiliare și construcțiile nu ar fi elemente constitutive ale unității de producție, ci părți separate ale centralei electrice, printre care se numără, în calitate de construcție, barajul. Astfel, pentru a beneficia de subvenția pentru energia regenerabilă, nu ar fi necesară construirea unui baraj.
- 4 Elering s-a opus acestei acțiuni. Obiectivul subvenției pentru energia regenerabilă ar fi susținerea operatorilor nou-intrați pe piață și creșterea ponderii energiei regenerabile în producție. Prin alocarea unei subvenții suplimentare, nu s-ar atinge niciunul dintre obiective. Ajutorul în discuție era un ajutor de stat nelegal. Prin urmare, în conformitate cu obiectivele subvenției ar fi ca beneficiul subvenției să se acorde exclusiv pentru instalarea unei noi unități de producție, efectuată ca urmare a activității unui nou producător sau investitor sau prin care un producător și/sau un investitor deja activi pe piață majorează cota surselor de energie regenerabile în producția de energie electrică. Ajutorul ar trebui să aibă un efect stimulator și, prin urmare, să fie necesar și limitat în timp. Prin Decizia din 28 octombrie 2004 adoptată în cauza privind ajutorul de stat SA.36023 [C (2014) 8106], Comisia Europeană ar fi recunoscut că plata subvenției pentru energia regenerabilă în temeiul articolului 59 din vechea versiune a ELTS constituia un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE. Ar fi, așadar, esențial ca subvenția să fie plătită în conformitate cu principiile de acordare a ajutoarelor de

stat și cu orientările din decizia menționată. La punctul (49) din „Orientările privind ajutorul de stat pentru protecția mediului și energie pentru perioada 2014-2020” ar fi explicată și precizată natura efectului stimulat și se arată că ajutoarele nu trebuie să subvenționeze costurile unei activități pe care o întreprindere le-ar fi suportat oricum și nu trebuie să compenseze riscul comercial normal al unei activități economice. Singurul obiectiv al subvenției ar fi, în speță, compensarea riscului comercial obișnuit pentru a permite continuarea mai rentabilă a unei producții de energie regenerabilă deja începută.

- 5 Prin hotărârea din 10 octombrie 2017, Verwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ) a respins acțiunea pentru motivul că, dacă s-ar urma teza Veejaam, ELTS ar fi contrară dreptului Uniunii, care interzice ajutoare de stat care denaturează concurența. În consecință, subvenția ar trebui să sprijine începerea producției de energie sau, cel puțin, să determine o extindere a producției (efect stimulat și/sau creșterea ponderii energiei regenerabile în producție). Or, Veejaam nici nu ar fi extins, nici nu ar fi început producția prin instalarea noului generator cu turbină.
- 6 Veejaam a declarat apel la Tallinna Ringkonnakohus (Curtea de Apel din Tallinn, Estonia). Instanța respectivă a admis parțial apelul prin hotărârea din 27 iunie 2018. Curtea de Apel a statuat că, având în vedere modul său de redactare, articolul 108 alineatele (1) și (3) din vechea versiune a ELTS trebuie interpretat în sensul că subvenția trebuia plătită pentru 12 de ani de la începerea producției în cadrul unei unități de producție concrete. Deși Veejaam a produs energie electrică și anterior pe același sit și, în parte, utilizând aceleași instalații și construcții, cantitatea totală de energie electrică produsă ar fi fost inferioară. Prin intermediul noilor instalații ar fi posibil să se producă o cantitate mai importantă de energie electrică, întrucât tehnologia bazată pe turbine ar permite, ca urmare a posibilității reglării, menținerea turbinei în permanență, iar nu numai în cazul unei ieșiri mai importante. Partea de electricitate produsă din surse de energie regenerabile ar fi fost, așadar, majorată, ceea ce ar fi conform, ca obiectiv, cu Orientările comunitare privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului din 2008 (JO 2008, C 82, p. 1).
- 7 În același timp, Curtea de Apel a admis argumentul invocat de Elering potrivit căruia subvenția trebuie să aibă un efect stimulat. Potrivit propriilor afirmații, Veejaam ar fi început încă din anul 2008 pregătirile pentru punerea în funcțiune a unui generator cu turbine reglabile și ar fi instalat noile echipamente în anul 2015. Cererea de plată a subvenției ar fi depus-o la pârâtă la 21 ianuarie 2016, așadar după începerea realizării proiectului și chiar după finalizarea acestuia. Aceste împrejurări nu ar permite să se afirme că Veejaam nu ar fi realizat de asemenea investiția în lipsa unei subvenții. Ținând seama de volumul investiției, ar trebui să se considere că investiția ar fi fost de asemenea realizată în lipsa plății subvenției. Prin urmare, subvenția nu ar avea efectul stimulat necesar.
- 8 În plus, în cazul unei înlocuiri parțiale a instalației interioare a unei centrale hidroelectrice, efectul pozitiv ar fi considerabil mai mic decât în cazul unei

înlocuiri a întregii instalații interioare a unei centrale hidroelectrice sau al construirii unei noi centrale hidroelectrice. Dacă subvenția ar fi plătită în același mod în cazul unei înlocuiri parțiale a instalației interioare a unei centrale electrice precum în cazul construirii unei noi centrale, producătorii de energie electrică din surse de energie regenerabilă ar fi tratați diferit în mod nejustificat. În speță, plata subvenției ar fi avut ca unic efect ca nediminuarea sau o oarecare creștere a capacității de producție anterioare. Prin urmare, având în vedere faptul că efectul pozitiv al investiției este inferior celui obișnuit, articolul 108 alineatele (1) și (3) din vechea versiune a ELTS coroborat cu celelalte dispoziții din aceasta care urmăresc să garanteze concurența ar trebui interpretate în mod restrictiv și ar trebui înțelese în sensul că, în speță, barajul și canalul de deversare al centralei hidroelectrice intră de asemenea în sfera noțiunii de unitate de producție. Lipsa efectului stimulat al subvenției ar justifica această interpretare.

- 9 Veejaam a formulat recurs în anulare împotriva acestei hotărâri la Riigikohus (Curtea Supremă, Estonia).

Cauza administrativă nr. 3-17-753

- 10 Espo OÜ (denumit în continuare „Espo”) deține, în comuna Viljandi, satul Pikru (Estonia), o centrală hidroelectrică, în cadrul căreia a fost utilizată, în cursul anilor 2009-2004, o turbină hidraulică Francis, cu o putere de 15 kW. La 30 martie 2009, a fost pusă în funcțiune o nouă turbină hidraulică, Kaplan, cu o putere de 45 kW. La 13 aprilie 2016, Espo a depus la Elering o cerere în temeiul articolului 59 alineatul (1) punctul 1 din vechea versiune a ELTS, având ca obiect plata subvenției pentru energia regenerabilă pentru unitatea de producere a energiei electrice instalată în anul 2009. Prin scrisoarea din 8 iulie 2016, Elering a respins această cerere întrucât a considerat că generatorul cu turbină nu constituia o unitate de producție autonomă unică în sensul articolului 3 punctul 25 și al articolului 59 alineatul (1) punctul 1 din ELTS, ci făcea parte dintr-o unitate de producție unică existentă și nu putea produce energie electrică în mod autonom. În perioada 1 aprilie 2004-31 decembrie 2015, Espo ar fi beneficiat de subvenția pentru energie regenerabilă, pentru energia electrică produsă de unitatea de producție existentă. Perioada de 12 ani, pentru care este plătită subvenția, nu ar reîncepe ca urmare a înlocuirii anumitor elemente ale unei unități de producție. Ca răspuns la o scrisoare a Espo, Elering a indicat, într-o scrisoare din 27 iulie 2016, că, în cazul construirii unei noi unități de producție, trebuiau construite și celelalte echipamente, din care rezultă caracterul unitar al producției (în speță, barajul, noile conducte de energie electrică etc.).
- 11 Espo a formulat o acțiune în fața Tallinna Halduskohus (Tribunalul Administrativ din Tallinn, Estonia). Acesta a respins acțiunea prin hotărârea din 27 octombrie 2017. Tribunalul s-a întemeiat pe articolul 59 din vechea versiune a ELTS, potrivit căruia subvenția este un ajutor de stat care susține începerea unei noi producții. Astfel, această dispoziție ar viza o instalație de producție care este în măsură să producă în mod autonom energie electrică. Faptul că barajul este calificat drept construcție din punct de vedere juridic nu ar exclude ca acesta să facă parte din

unitatea funcțională a unității de producție, din moment ce determinantă este capacitatea de producție de energie electrică. Investițiile inițiale ale Espo ar fi acoperite de subvenția care i-a fost plătită anterior. După încheierea perioadei de eligibilitate, aceasta ar trebui să fie în măsură să își desfășoare activitatea în mod autonom în condiții concurențiale.

- 12 Espo a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Tallinna Ringkonnakohus (Curtea de Apel din Tallinn, Estonia). Prin hotărârea din 15 noiembrie 2018, această instanță a respins apelul, întemeindu-se în special pe motivele prezentate în cele ce urmează. Întrucât acordarea unui ajutor de stat (plata subvenției pentru energia regenerabilă) denaturează libera concurență și afectează activitatea comercială a operatorilor de unități de producție de energie electrică care produc energie electrică din alte surse, temeiurile plății subvenției nu ar trebui interpretate în sens larg, iar, în caz de contradicții, nu ar trebui privilegiată plata subvenției. Legiuitorul nu a prevăzut că subvenția pentru energie regenerabilă este plătită pe întreaga durată de viață estimată a unei unități de producție, ci numai atât cât este necesar pentru a începe producerea de energie electrică din surse regenerabile. Nu trebuie să se concluzioneze că subvenția pentru energia regenerabilă poate fi plătită numai în cazul în care, în cadrul aceluiași sit, nu a fost produsă anterior energie electrică dintr-o sursă regenerabilă, utilizând o altă unitate de producție. Obiectivul plății subvenției este promovarea protecției mediului prin creșterea, prin intermediul unei investiții, a producției de energie electrică din surse regenerabile. Cu ajutorul turbinei mai puternice puse în funcțiune de Espo, ponderea producției de energie electrică din surse regenerabile în totalul energiei electrice produse a fost majorată. În plus, subvenția ar trebui să aibă un efect stimulator, cu alte cuvinte beneficiarul ajutorului ar trebui să își modifice comportamentul astfel încât nivelul de protecție a mediului să fie mai ridicat decât ar fi fost în cazul în care ajutorul nu ar fi fost acordat. Un ajutor nu constituie un stimulent atunci când proiectul a fost demarat înainte de depunerea cererii de ajutor.
- 13 În speță, în anul 2009,, Espo ar fi înlocuit turbina în funcțiune după cinci ani de utilizare a acesteia și abia la 13 aprilie 2016, respectiv după sfârșitul (la 31 decembrie 2015) perioadei de eligibilitate inițiale, așadar, după, în total, șapte ani de la punerea în funcțiune a instalațiilor, a depus la pârâtă o cerere de plată a subvenției pentru energie regenerabilă în legătură cu noile instalații. Ținând seama de aceste împrejurări, nu este posibil să se afirme că Espo nu ar fi realizat investiția în discuție și fără subvenție, motiv pentru care subvenția nu are efect stimulator. Încetarea utilizării investiției anterioare înainte de sfârșitul perioadei de amortizare prevăzute a instalațiilor nu exclude plata unei noi subvenții, cu toate acestea, dacă este înlocuită numai o parte a instalației interne a unei centrale electrice, efectul pozitiv al investiției ar fi mai redus decât în cazul în care întreaga instalație internă a centralei electrice ar fi fost înlocuită sau în cazul în care ar fi fost construită o nouă centrală hidroelectrică. Plata subvenției nu ar ține seama de volumul investiției, ci de cantitatea de energie electrică produsă. Astfel, pentru a asigura concurența, ar trebui ca dispozițiile din ELTS menționate să fie

interpretate în mod restrictiv, ținând seama de efectul pozitiv mai redus decât cel obișnuit al investiției.

- 14 Espo a declarat recurs împotriva acestei hotărâri la Riigikohus (Curtea Supremă), care a conexas cauzele administrative nr. 3-16-1864 și nr. 3-17-753 într-o procedură comună.

Principalele argumente ale părților din procedura principală

- 15 Veejaam susține că Curtea de Apel a stabilit în mod eronat că subvenția nu a avut efect stimulat în privința sa. Comisia Europeană ar fi considerat că reglementarea Estoniei în ceea ce privește promovarea energiei regenerabile avea un efect stimulat. Regimul instituit prin ELTS nu ar permite însă solicitarea subvenției înainte de a începe producerea energiei electrice în cadrul unei unități de producție. Prin urmare, nu se poate concluziona că subvenția nu are efect stimulat atunci când este solicitată după finalizarea instalației de producție. Veejaam nu ar fi realizat noua investiție dacă nu ar fi contat pe subvenția prevăzută de ELTS. De asemenea, Veejaam ar fi depus cererea de subvenție imediat după finalizarea instalației. Pentru ea, continuarea producției cu vechile instalații nu ar fi fost viabilă din punct de vedere economic și ar fi trebuit să înceteze producția la Joaveski. Aprecieră Curții de Apel potrivit căreia, în cazul construirii unei centrale electrice noi, efectul pozitiv ar fi mai mare, nu ar fi întemeiată, din moment ce schema de ajutor se bazează pe unități de producție și a fost aprobată de Comisie.
- 16 Espo susține în primul rând că a considerat întotdeauna că, după construirea noii instalații de producție, va avea dreptul la subvenție. Faptul că a solicitat subvenția la aproximativ trei luni și jumătate de la sfârșitul perioadei de eligibilitate inițiale nu ar constitui o întârziere nerezonabilă, care să indice lipsa efectului stimulat. Espo nu ar fi putut solicita subvenția înainte de realizarea investiției, dat fiind că, potrivit articolului 59 alineatul (1) punctul 1 din vechea versiune a ELTS, subvenția poate fi solicitată numai după realizarea investiției. Pentru Espo, principalul motiv de a realiza investiția ar fi fost încrederea legitimă că va beneficia de o subvenție. Subvenția ar putea avea de asemenea un efect stimulat atunci când proiectul a fost demarat înainte de introducerea cererii de ajutor.
- 17 Pârâta solicită respingerea recursului. Ea susține că articolul 108 din ELTS trebuie interpretat în conformitate cu obiectivele subvenției. Potrivit dreptului Uniunii, acestea ar fi eliminarea obstacolelor în calea accesului la piața energiei regenerabile și remedierea disfuncționalităților pieței în ceea ce privește utilizarea surselor regenerabile în producția de energie, creșterea ponderii surselor regenerabile în producția de energie și integrarea pe piață a energiei electrice produse din surse regenerabile. Obiectivul legiuitorului ar fi susținerea intrării pe piață a unor noi producători și investitori și încurajarea competitivității la momentul începerii producției. Dacă ar fi reținută interpretarea propusă de reclamante, ar fi posibil ca întreprinderile să prelungească în mod artificial

perioada de acordare a subvenției prin înlocuirea unor instalații izolate. Or, în calitate de ajutor de stat, subvenția ar fi, prin natura sa, temporară și concepută pentru a sprijini activitatea în faza inițială a producției. Subvenția nu ar fi destinată să compenseze riscul comercial obișnuit al întreprinderilor. Prin începerea producției în sensul articolului 108 alineatul (1) din vechea versiune a ELTS, s-ar putea înțelege doar punerea în funcțiune a unei noi unități de producție, rezultată ca urmare a activității unui nou producător sau a unui nou investitor sau prin care un producător deja prezent pe piață extinde producția de energie regenerabilă, de exemplu prin crearea, în cadrul unei centrale electrice, a unei capacități de producție noi și suplimentare.

- 18 Prin scrisoarea din 20 iunie 2019, Riigikohus (Curtea Supremă) a solicitat Comisiei Europene să îi prezinte observațiile sale cu privire la întrebările următoare.

1. Este în conformitate cu normele Uniunii în materie de ajutoare de stat și cu Decizia C (2014) 8106 a Comisiei din 28 octombrie 2014 ca „începerea producției” unei centrale hidroelectrice să desemneze de asemenea punerea în funcțiune a unor noi unități de producere a energiei electrice pe un baraj existent?

2. Atunci când se decide cu privire la o cerere de subvenție pentru energie regenerabilă, depusă în anul 2016 pe baza unei scheme de sprijin adoptate anterior anului 2014, ajutorul poate fi considerat ca având un efect stimulat, chiar dacă unitatea de producție a fost instalată și pusă în funcțiune înainte de introducerea cererii de subvenție?

- 19 Comisia a răspuns Riigikohus (Curtea Supremă) prin scrisoarea din 3 februarie 2020. Ea a arătat în aceasta că nici un răspuns pozitiv, nici unul negativ din partea autorităților estoniene la întrebarea dacă punerea în funcțiune a unor noi unități de producție de energie electrică pe un baraj existent reprezintă începerea unei producții de energie electrică nu era contrară dreptului Uniunii în materie de ajutoare de stat. Acest lucru ar trebui stabilit în funcție de normele naționale. Cu toate acestea, un ajutor nu poate fi acordat pentru o perioadă mai mare de 12 ani de la începerea producerii energiei electrice. Pentru a îndeplini cerința efectului stimulat, beneficiarul ajutorului ar trebui să înceapă abia după introducerea cererii de ajutor instalarea și punerea în funcțiune a unității de producție pentru care este acordat ajutorul. Persoana care a început deja lucrările referitoare la un proiect ar fi în mod vădit dispusă să realizeze proiectul chiar și în lipsa ajutorului. Întrucât, în speță, reclamantele chiar au finalizat lucrările aferente unităților de producție înainte de a solicita ajutorul, acesta nu putea avea un efect stimulat. Un indiciu al lipsei efectului stimulat ar fi de asemenea faptul că, potrivit propriilor afirmații, Veejaam a trebuit să înlocuiască unitatea de producție de energie electrică din cauza condițiilor noii autorizații speciale de utilizare în domeniul apei. Dacă, potrivit legislației naționale, lucrările de construcție ar fi fost, în orice caz, prevăzute de legislația națională (fără compensare), ajutorul nu ar îndeplini obiectivele impuse.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 20 În ceea ce privește dreptul reclamantelor la o subvenție pentru energie regenerabilă, Riigikohus (Curtea Supremă) arată în primul rând că, în temeiul articolului 59 alineatul (1) punctul 1 din vechea versiune a ELTS, un producător avea dreptul să obțină, de la operatorul rețelei de transport, un ajutor pentru surse de energie regenerabilă pentru o unitate de producție a cărei putere netă nu depășește 100 MW. Potrivit articolului 108 alineatul (1) din vechea versiune a ELTS, subvenția prevăzută în temeiul articolului 59 alineatul (1) punctele 1-4 poate fi plătită pentru 12 ani de la începerea producției. Articolul 108 alineatul (3) din ELTS stabilește că trebuie considerată drept moment al începerii producției în sensul acestui paragraf data la care unitatea de producție care îndeplinește cerințele furnizează pentru prima dată energie electrică în rețea sau într-o conductă directă. Curtea de Apel nu a susținut în niciuna dintre aceste două cauze teza părâtei potrivit căreia expresia „începerea producției”, care figurează la articolul 108 alineatul (1) din vechea versiune a ELTS și expresia „momentul începerii producției” care figurează la articolul 108 alineatul (3) din ELTS desemnează situații de fapt diferite. Potrivit Curții de Apel, o astfel de concluzie ar fi contrară modului de redactare a dispozițiilor care leagă începerea producției exclusiv de punerea în funcțiune a unei unități de producție concrete, iar nu de o altă activitate a aceluiași producător sau în cadrul aceluiași sit. Reiese de asemenea în mod clar din articolul 108 alineatele (4)-(8) din ELTS, intrat în vigoare la 9 iulie 2018, că plata subvenției pentru energia regenerabilă este legată de unitatea de producție concretă, iar nu de producător. Instanța de trimitere împărtășește acest punct de vedere al Curții de Apel. După instalarea unei noi unități de producție, este reîncepută producția în sensul articolului 108 alineatul (1) din vechea versiune a ELTS – nu are loc o continuare a producției anterioare.
- 21 În prezent, articolul 108 din ELTS cuprinde un alineat (4) care exclude obținerea unei subvenții atunci când un producător a beneficiat timp de 12 ani de o subvenție pentru energia electrică produsă de o unitate de producție, în conformitate cu articolul 59 din ELTS, iar această unitate de producție este înlocuită cu o alta. Alineatul (6) prevede însă o excepție de la această regulă: în cazul în care o unitate de producție este mai veche de 25 ani la momentul înlocuirii, pentru energia electrică produsă de unitatea instalată în locul acestei unități de producție se acordă o subvenție, conform noii scheme de subvenție, de la începerea producției de energie electrică în noua unitate de producție. În vederea plății subvenției în temeiul așa-numitei scheme vechi de ajutor, articolul 108 alineatul (8) din ELTS prevede că energia electrică produsă de unitatea de producție a unui producător care îndeplinește condițiile enunțate la această dispoziție sau pentru o fază a unității de producție prevăzută de contractul ulterior, în conformitate cu articolul 59, se acordă un ajutor pe o durată de 12 ani de la începerea producerii energiei electrice în fiecare unitate de producție sau în fiecare fază a unității de producție. Astfel, și din aceste dispoziții reiese importanța centrală a noțiunii de unitate de producție pentru plata ajutorului.

- 22 Desigur, se poate considera că instalarea unei unități de producție noi într-o centrală electrică existentă determină costuri mai reduse decât construirea unei centrale electrice noi, cu toate acestea legea nu condiționează valoarea subvenției de valoarea costurilor de instalare a unei unități de producție, ci de cantitatea de energie regenerabilă produsă. Subvenția nu este un ajutor pentru investiții și nu se acordă în funcție de costurile suportate în fiecare caz concret. Cu toate acestea, subvenția își îndeplinește obiectivul în măsura în care favorizează creșterea producției de energie regenerabilă – de asemenea în privința reclamantelor în speță.
- 23 Dat fiind că, în cadrul procedurii precedente, a existat un dezacord referitor la semnificația „unității de producție” și la aspectul dacă, în cazul unei centrale hidroelectrice, noțiunea de „unitate de producție” cuprinde de asemenea, pe lângă generatorul cu turbină, barajul și canalul de deversare, Riigikohus (Curtea Supremă) apreciază că soluționarea litigiului în temeiul vechii versiuni a ELTS depinde în mod determinant de modul în care trebuie definită „unitatea de producție”. Potrivit Riigikohus (Curtea Supremă), nici o interpretare literală și nici una sistematică nu permite să se concluzioneze că, în cazul unei centrale hidroelectrice, barajul și canalul de deversare fac parte din unitatea de producție. Referindu-se la diferite dispoziții de drept intern, Riigikohus (Curtea Supremă) concluzionează că, în măsura în care „centrala electrică” include, prin definiție, atât instalațiile, cât și construcțiile, în timp ce definiția „unității de producție” cuprinde doar instalațiile, conductele și echipamentele accesorii, este oportun ca barajul să fie calificat drept construcție care face parte din ansamblul centralei electrice, iar nu ca făcând parte din unitatea de producție. Prin urmare, instanța de trimitere apreciază că vechea versiune a ELTS acorda reclamantelor dreptul de a beneficia de un ajutor pentru producerea de energie regenerabilă cu noile unități de producție.
- 24 Considerațiile de mai sus nu implică însă în mod necesar că acțiunile trebuie admise. Întrucât subvenția pentru energia regenerabilă constituie un ajutor de stat, este esențial să se țină seama de asemenea de dispozițiile Uniunii privind ajutoarele de stat. Atunci când dispoziția unui act al Uniunii, care are efect juridic direct, exclude acordarea subvenției, normele naționale nu trebuie aplicate, în măsura în care sunt contrare dreptului Uniunii.
- 25 În ceea ce privește, în al doilea rând, efectul stimulat, Riigikohus (Curtea Supremă) amintește că Comisia Europeană a analizat în două rânduri, și anume în anii 2014 și 2017, diferitele versiuni ale schemei de ajutor pentru energia regenerabilă a Estoniei și le-a considerat compatibile cu piața internă. Ținând seama de cele ce precedă, trebuie să se considere că un solicitant de ajutor care îndeplinește condițiile impuse de ELTS respectă de asemenea normele Uniunii în materie de ajutoare de stat. Cu toate acestea, în prezentul litigiu se ridică problema dacă schema de subvenție în vigoare în Estonia în anul 2016 îndeplinea cerința efectului stimulat care decurge din Orientările Comisiei privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie pentru perioada 2014-2020 [punctele (49)-(52)]. Astfel, punctul (50) din Orientări prevede că un ajutor nu prezintă un

efect stimulatîv pentru beneficiar în toate cazurile în care activitatea legată de proiectul respectiv a demarat înainte ca beneficiarul să adreseze autorităților naționale cererea de ajutor și că, în cazul în care punerea în aplicare a proiectului a început înainte de introducerea cererii de ajutor, niciun ajutor acordat în favoarea proiectului respectiv nu va fi considerat compatibil cu piața internă.

- 26 Vechea versiune a ELTS pleca de la premisa că o subvenție poate fi solicitată după instalarea unei unități de producție. Posibilitatea de a solicita o subvenție, în temeiul schemei de subvenție în vigoare în anul 2016, după începerea unui proiect rezultă de asemenea din modificările ELTS intrate în vigoare în anul 2018. Astfel, articolul 59 alineatul (2²) din ELTS, care prelungește aplicarea schemei de ajutor în vigoare până atunci, permite unui producător să solicite un ajutor în temeiul vechii scheme de ajutor, în cazul în care a început lucrările la proiectul de investiții referitor la unitatea de producție în cauză până cel târziu la 31 decembrie 2016. În plus, în decizia sa de ajutor din anul 2017, Comisia a autorizat o astfel de posibilitate de a solicita o subvenție după începerea unui proiect, inclusiv în lumina Orientărilor din 2014. Comisia a avut în vedere punctul (126) din Orientări, care deși prevede că, începând cu 1 ianuarie 2017, ajutoarele sunt acordate, în principiu, exclusiv în cadrul unei licitații, precizează totuși la nota de subsol 66 din acesta că „[i]nstațiile care au demarat lucrările înainte de 1 ianuarie 2017 și au primit din partea statului membru o confirmare a ajutorului înainte de data respectivă pot beneficia de ajutor în temeiul schemei în vigoare la momentul confirmării.” Comisia a constatat că, dacă fiecare solicitant care îndeplinește condițiile primește subvenția, iar statul nu dispune de nicio marjă de apreciere în această privință, s-ar putea prezuma că există o confirmare a statului membru, în sensul acestei note de subsol, de îndată ce un proiect îndeplinește condițiile de acordare a ajutorului (Decizia de ajutor din anul 2017, punctul 38). Decizia în discuție nu conține însă nicio referire explicită la problema modului în care este îndeplinită cerința efectului stimulatîv într-o asemenea situație de fapt. Comisia s-a limitat să arate că, pornind de la calculele efectuate de stat, schema de ajutor îndeplinea condiția generală a efectului stimulatîv, prevăzută la punctul 49 din Orientările din 2014, potrivit căreia un ajutor urmărește să încurajeze beneficiarii ajutorului să își schimbe comportamentul, ceea ce aceștia nu ar face în lipsa ajutorului [punctele (62) și (63) din decizia menționată]. Ea nu a abordat însă punctul (50) din Orientări.
- 27 Cu toate acestea, în răspunsul său la întrebările adresate de Riigikohus (Curtea Supremă), Comisia a adoptat o poziție diferită arătând că, pentru a îndeplini cerința unui efect stimulatîv, beneficiarul ajutorului poate începe instalarea și punerea în funcțiune a unității de producție beneficiare a ajutorului doar după introducerea cererii de ajutor. Persoana care a început deja lucrările aferente unui proiect ar fi în mod vădit dispusă să pună în aplicare proiectul chiar și în lipsa ajutorului.
- 28 Regimul prevăzut de vechea versiune a ELTS corespunde condiției descrise în decizia Comisiei, potrivit căreia orice solicitant care îndeplinește condițiile

primește subvenția, astfel încât se poate considera că confirmarea statului membru există de îndată ce un proiect îndeplinește condițiile de acordare a subvenției. Producătorilor de energie regenerabilă care îndeplineau cerințele legale beneficiau deja, conform legii, de un drept la subvenție. Pârâta nu dispunea de nicio marjă de apreciere în ceea ce privește problema acordării unei subvenții unui producător concret. În măsura în care confirmarea referitoare la acordarea ajutorului rezultă deja din lege, subvenția avea, potrivit instanței de trimitere, de asemenea un efect stimulat în ipoteza în care, pe baza dispozițiilor legale, solicitanții instalau mai întâi unitățile de producție și abia ulterior depuneau cererea de plată a subvenției acordate ca ajutor de funcționare. Având în vedere pozițiile diferite adoptate de Comisie cu privire la această problemă, instanța de trimitere consideră că este totuși necesar să se adreseze Curții, în vederea unei decizii preliminare, întrebarea dacă dispozițiile Uniunii în materie de ajutoare de stat, în special cerința efectului stimulat prevăzută la punctul 50 din Orientările Comisiei din anul 2014, trebuie interpretate în sensul că o schemă de ajutoare care permite unui producător de energie regenerabilă să solicite plata unui ajutor de stat după începerea lucrărilor referitoare la un proiect atunci când o normă națională acordă un drept la subvenție fiecărui producător care îndeplinește cerințele stabilite prin lege, nelăsând autorităților competente nicio putere de apreciere în această privință.

- 29 În plus, în privința Veejaam, se ridică de asemenea problema dacă subvenția avea un efect stimulat, ținând seama de împrejurarea că condițiile modificate ale autorizației de utilizare specială în domeniul apei, care nu permiteau producerea în mod eficient a energiei cu vechea instalație de producție, au determinat-o să înlocuiască vechea unitate de producție cu una nouă. Potrivit propriilor afirmații, Veejaam ar fi trebuit să înceteze exploatarea dacă nu s-ar fi bazat pe subvenția pentru energie regenerabilă. Prin urmare, subvenția ar avea un efect stimulat, întrucât a determinat-o pe Veejaam să continue producția cu un generator cu turbine mai puternic decât cel anterior. Ca răspuns la întrebările adresate de Riigikohus (Curtea Supremă), Comisia a considerat că ajutorul nu îndeplinea niciun obiectiv rațional dacă, potrivit legislației naționale, lucrările de construcție erau oricum prevăzute fără compensare. Or, în cazul în care o lege prevede dreptul la ajutor pentru toți solicitanții care îndeplinesc condițiile prevăzute de lege, nu ar trebui să fie relevant, potrivit instanței de trimitere, modul în care un producător de energie regenerabilă a luat decizia de a instala o nouă unitate de producție. În măsura în care atât statul, cât și Comisia au confirmat că subvenția pentru energia regenerabilă prevăzută de schema de subvenție din 2016 avea un efect stimulat, în măsura în care, în lipsa unei subvenții, punerea în aplicare a unor astfel de proiecte nu ar fi rațională din punct de vedere economic (Decizia de ajutor din 2017, punctul 63), este de asemenea plauzibilă afirmația Veejaam potrivit căreia ea nu ar fi instalat noua unitate de producție dacă nu ar fi considerat că va primi subvenția prevăzută de lege pentru instalarea noii unități de producție. Prin urmare, potrivit instanței de trimitere, nu există situația descrisă la punctul (49) a treia [n. tr.: în limba română, a patra] teză din Orientările din 2014, în care sunt subvenționate costurile unei activități pe care o întreprindere le-ar fi suportat oricum. Având în vedere poziția Comisiei, instanța de trimitere consideră, așadar, necesar să solicite de asemenea Curții de Justiție să se pronunțe cu titlu preliminar

cu privire la problema dacă efectul stimulat al unui ajutor de stat este, în orice caz, exclus atunci când investiția care determină acordarea ajutorului a fost realizată ca urmare a modificării condițiilor unei autorizații de mediu – chiar dacă, precum în speță, solicitantul și-ar fi încetat probabil activitatea din cauza condițiilor mai stricte de autorizare, dacă nu ar fi obținut ajutorul de stat.

- 30 În al treilea rând, în ceea ce privește problema dacă acordarea subvenției în anul 2016 este conformă cu articolul 108 alineatul (3) TFUE și dacă acest lucru este pertinent pentru soluționarea litigiului, Riigikohus (Curtea Supremă) arată că din Decizia Comisiei din 2014 reiese că Estonia a descris sistemul său de subvenție în sensul că, în anul 2014, nu vor fi admiși în vechea schemă de subvenție noi producători, iar de la începutul anului 2015, ajutorul va fi acordat exclusiv în cadrul unei licitații (punctele 27, 28 și 106 din decizie). Statul avea intenția să aplice vechea schemă de subvenție numai producătorilor existenți care începuseră producția cel târziu la 1 martie 2013 (punctul 17 din decizia menționată). Prin urmare, Comisia nu a evaluat conformitatea vechii scheme de subvenție cu Orientările din 2014, ci s-a limitat, în această privință, la orientările anterioare și a examinat numai noua schemă de subvenție avută în vedere în lumina Orientărilor din 2014 (a se vedea de asemenea Decizia de ajutor din 2017, punctul 49). Or, în urma Deciziei Comisiei din 2014, Estonia nu a efectuat modificările legislative descrise în aceasta, ci a continuat să aplice vechea schemă de subvenție până în anul 2017, fără restricția referitoare la începerea producției cel târziu la 1 martie 2013. În decizia de ajutor din anul 2017, Comisia a constatat că, prin continuarea aplicării vechii scheme de subvenție și prin admiterea noilor producători și după 1 ianuarie 2015, Estonia a încălcat interdicția de a pune în aplicare un ajutor de stat neautorizat de Comisie, prevăzută la articolul 108 alineatul (3) TFUE [punctele (29), (31) și (96) din decizia menționată].
- 31 Curtea a efectuat o distincție între ajutoarele existente și ajutoarele noi, în contextul articolului 108 alineatul (3) TFUE, pornind de la Regulamentul de punere în aplicare a articolului 108 TFUE. Potrivit articolului 1 litera (b) punctul (ii) din Regulamentul nr. 2015/1589, ajutoarele existente sunt ajutoare autorizate, așadar scheme de ajutor și ajutoare individuale care au fost autorizate de Comisie sau Consiliu, iar potrivit articolului 1 litera (c) din acest regulament, ajutoarele noi sunt orice ajutoare, așadar orice scheme de ajutor și orice ajutoare individuale, care nu sunt ajutoare existente, inclusiv modificările ajutoarelor existente. În Hotărârea DEI/Comisia (C-590/14 P), Curtea de Justiție a precizat, aplicând dispozițiile cu un conținut identic din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului, că evaluarea de către Comisie a compatibilității unui ajutor cu piața internă se întemeiază pe examinarea datelor economice și a împrejurărilor care se prezintă pe piața în cauză la data la care Comisia adoptă decizia sa și ține seama, printre altele, de durata pentru care este prevăzută acordarea acestui ajutor. În consecință, durata de validitate a unui ajutor existent constituie un element de natură să influențeze evaluarea de către Comisie a compatibilității acestui ajutor cu piața internă. În aceste condiții, prelungirea duratei de validitate a unui ajutor existent trebuie considerată o modificare a unui ajutor existent (punctele 49 și 50 din hotărârea menționată și jurisprudența citată).

- 32 Deși este adevărat că, la momentul adoptării Deciziei de ajutor din anul 2014, reglementarea națională nu conținea în mod efectiv dispoziții care să limiteze durata de validitate a schemei de ajutor, reiese totuși din descrierea schemei de ajutor declarate compatibilă cu piața internă, astfel cum a fost prezentată în decizia Comisiei din 2014, că statul a declarat că nu avea intenția de a continua aplicarea vechii scheme de subvenție începând cu anul 2015. În aceste condiții, potrivit instanței de trimitere, Comisia a considerat în mod întemeiat, în anul 2017, că statul a prelungit schema de ajutor cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE. Având în vedere opiniile diferite, este, așadar, necesar să se adreseze Curții de Justiție a Uniunii Europene, în vederea unei decizii preliminare, întrebarea dacă – ținând seama în special de considerațiile Curții de Justiție a Uniunii Europene din Hotărârea pronunțată în cauza C-590/14 P (punctele 49 și 50) –, o situație în care, precum în speță, Comisia a declarat compatibilă cu piața internă atât o schemă de ajutor existentă, cât și modificările avute în vedere printr-o decizie de ajutor, iar statul a indicat, printre altele, că va aplica schema de ajutor existentă numai până la o anumită dată-limită, constituie un ajutor nou în sensul articolului 1 litera (c) din Regulamentul (UE) 2015/1589 atunci când schema de ajutor existentă în temeiul legislației aplicabile continuă să se aplice dincolo de data-limită indicată de stat.
- 33 Considerațiile care precedă pot fi determinante pentru soluționarea litigiului, întrucât, în cazul unui răspuns afirmativ, pârâta nu era obligată și nici măcar autorizată, la momentul la care reclamantele au introdus cererea, să admită cererile de subvenții (a se vedea în special Hotărârea din 26 aprilie 2018, ANGED, C-233/16, EU:C:2018:280, punctul 71 și Hotărârea din 11 noiembrie 2015, Klausner Holz Niedersachsen, C-505/14, EU:C:2015:742, punctul 23). Cu toate acestea, ținând seama de împrejurarea că, în Decizia de ajutor din 2017, Comisia a decis să nu ridice obiecții cu privire la ajutor, deoarece acesta era compatibil cu piața internă (punctul 97 din decizia menționată), acest obstacol a dispărut în prezent. Prin urmare, în cazul unui răspuns afirmativ la această întrebare, instanța de trimitere trebuie să se pronunțe cu privire la aspectul dacă normele de procedură permit admiterea unei acțiuni în executarea obligațiilor atunci când pârâatul nu era obligat, la momentul introducerii acțiunii, să îndeplinească actele solicitate.
- 34 În continuare, se ridică problema dacă, în ipoteza în care, la data pronunțării hotărârii, era posibil, în principiu, să se admită acțiunea în obligare, este posibil, ținând seama de articolul 108 alineatul (3) TFUE, să se admită cererea reclamantelor de plată a subvenției pentru energia regenerabilă pentru perioada începând cu data depunerii cererii sau dacă ajutorul a devenit valid abia începând cu data adoptării deciziei de ajutor a Comisiei din anul 2017. Astfel, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a precizat că un ajutor acordat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE nu devine valid cu efect retroactiv, printr-o decizie de autorizare a Comisiei (Hotărârea din 19 martie 2015, OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, punctul 76; Hotărârea din 21 noiembrie 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires, C-354/90, EU:C:1991:440, punctele 16 și 17 și Hotărârea din 12 februarie 2018, CELF și

ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, punctul 40). Pe de altă parte, în Decizia din 2017, Comisia a decis să nu ridice obiecții cu privire la ajutor. În aceste împrejurări, trebuie să se ridice de asemenea o întrebare preliminară cu privire la aspectul dacă, în ipoteza în care Comisia a decis *a posteriori* să nu ridice obiecții cu privire la o schemă de ajutor aplicată cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE, persoanele care au dreptul la un ajutor pentru funcționare au dreptul să solicite plata ajutorului și pentru perioada anterioară deciziei Comisiei, cu condiția ca normele de procedură naționale să permită acest lucru.

- 35 Nu se contestă că Espo a instalat încă din anul 2009 unitatea de producție cu care a produs energia electrică și pentru care a solicitat subvenția în litigiu în speță. Comisia a declarat schema de subvenție în vigoare la acea dată ca fiind compatibilă cu piața internă încă prin Decizia din 2014. Or, ESPO a solicitat subvenția abia în anul 2016. În cazul în care, din decizia preliminară a Curții, va rezulta că statul nu ar fi trebuit să aplice vechea schemă de ajutor în anii 2015-2017, acest lucru nu trebuie să conducă la respingerea cererii Espo, deoarece unitatea sa de producție îndeplinea, în orice caz, condițiile schemei de subvenție aprobate prin decizia de ajutor adoptată de Comisie în anul 2014. În această decizie, Comisia a considerat în special drept compatibil cu piața internă ca, în temeiul vechii scheme de subvenție, să se plătească o subvenție unui producător care a început proiectul înainte de 1 martie 2013 (punctul 17 din decizie). Or, ținând seama de faptul că această dată nu a fost preluată în ELTS și că Espo a solicitat subvenția abia în anul 2016, nu rezultă în mod clar dacă aceștia din urmă îi este aplicabilă interdicția, care decurge din articolul 108 alineatul (3) TFUE, de punere în aplicare a unui ajutor de stat. Pentru aceste motive, instanța de trimitere solicită Curții de Justiție a Uniunii Europene să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la aspectul dacă un solicitant care a introdus o cerere de ajutor pentru funcționare în cadrul unei scheme de ajutor și care a început punerea în aplicare a unui proiect care îndeplinea condiții considerate compatibile cu piața internă la un moment la care schema de ajutor de stat era aplicată în mod valid, dar care a depus cererea de ajutor de stat la un moment la care schema de ajutor fusese prelungită fără informarea Comisiei, fără a ține seama de prevederile articolului 108 alineatul (3) TFUE, are dreptul la ajutor.